NN 7/2019 (22.1.2019.), Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Politike i gospodarstva za gimnazije u Republici Hrvatskoj

MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA

159

Na temelju članka 27. stavka 9. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (»Narodne novine«, broj: 87/08, 86/09, 92/10, 105/10-ispravak, 90/11, 16/12, 86/12, 94/13, 152/14, 7/17 i 68/18) ministrica znanosti i obrazovanja donosi

ODLUKU

O DONOŠENJU KURIKULUMA ZA NASTAVNI PREDMET POLITIKE I GOSPODARSTVA ZA GIMNAZIJE U REPUBLICI HRVATSKOJ

I.

Ovom Odlukom donosi se kurikulum za nastavni predmet Politika i gospodarstvo za gimnazije u Republici Hrvatskoj.

II.

Sastavni dio ove Odluke je kurikulum nastavnog predmeta Politika i gospodarstvo.

III.

Početkom primjene ove Odluke stavlja se izvan snage:

– Nastavni plan i program za stjecanje školske spreme u programima jezične, klasične i prirodoslovno-matematičke gimnazije koji se odnosi na predmet Politika i gospodarstvo, a donesen je Odlukom o zajedničkom i izbornom dijelu programa za stjecanje srednje školske spreme u programima opće, jezične, klasične i prirodoslovno-matematičke gimnazije, klasa: 602-03/94-01-109, urbroj: 532-02-2/1-94-01, Zagreb, 2. ožujka 1994. (Glasnik Ministarstva kulture i prosvjete, 1994.),

– Nastavni plan i program prirodoslovne gimnazije koji se odnosi na predmet Politika i gospodarstvo, a koji je donesen Odlukom o nastavnom planu i programu prirodoslovne gimnazije, klasa: UP/I-602-03/03-01/0115, urbroj: 532-02-02-01/2-03-2 od 2. prosinca 2003. godine.

IV.

Ova Odluka stupa na snagu osmoga dana od dana objave u »Narodnim novinama«, a primjenjuje se za učenike 4. razreda gimnazije od školske godine 2021./2022.

Klasa: 602-01/19-01/00026
Urbroj: 533-06-19-0023
Zagreb, 14. siječnja 2019.

Ministrica
prof. dr. sc. Blaženka Divjak, v. r.

KURIKULUM NASTAVNOG PREDMETA POLITIKA I GOSPODARSTVO ZA GIMNAZIJE

A. SVRHA I OPIS PREDMETA

Nastavni predmet Politika i gospodarstvo omogućuje učeniku stjecanje ekonomske i političke pismenosti. Učenik stječe znanja o politici kao sadržaju (policy), političkim institucijama (polity) i političkim procesima (politics) te razvijanje političke kulture za aktivno sudjelovanje u oblikovanju političke zajednice, za uključivanje u procese donošenja odluka koje se tiču svakog člana političke zajednice. Svrha učenja i poučavanja predmeta stvaranje je poticajnoga okružja za razvoj učenika u informirane, aktivne i odgovorne građane u zajednici kojoj pripadaju, punoj različitosti, na lokalnoj, nacionalnoj i globalnoj razini. Političko obrazovanje, uključujući državljansko i građansko obrazovanje, važan je aspekt cjelokupnog obrazovanja učenika, činitelj je stvaranja i stabilnosti suvremenih demokracija. Potiče učenika na promišljanje o razlikama između državljanina kao subjekta javne sfere koji odlučuje o ustrojstvu i funkcioniranju zajednice polazeći od racionalnog izbora između varijanti njezina dobra i građanina kao subjekta u odnosima civilnoga društva koji se opredjeljuje na osnovi

svojih pojedinačnih interesa ili interesa skupine. Upoznavanjem i razumijevanjem civilnoga društva građanin osvještava svoj potencijalni utjecaj na političke procese i to upravo udruživanjem i zajedničkim djelovanjem s drugim građanima što povećava njihovu društvenu moć. Učenika se potiče na uključivanje u rad različitih organizacija. Sudjelovanjem u aktivnostima organizacija civilnoga društva učenik razvija sposobnosti i stavove kao što su tolerancija i povjerenje koji doprinose razvoju demokratske političke kulture. Razumije da je sloboda udruživanja vrijednost sama po sebi i da predstavlja temelj demokracije.

Unutar ovog nastavnog predmeta potiče se razvijanje političkog mišljenja, kritičkog promišljanja, stvaranje demokratske i građanske svijesti kod mladih ljudi. Učenicima se omogućuje istraživanje i razumijevanje upravljanja političkom zajednicom, razvijanja javnih politika, interesnih odnosa i moći unutar političke zajednice. Kritički se promišljaju i analiziraju prava i odgovornosti povezane s državljanstvom, ulogom vlasti te kako građani mogu sudjelovati u političkim procesima i djelovati na zaštiti interesa građana i općeg dobra. Razumijevanje vlastitih vrijednosti, vrijednosti drugih ljudi i briga o zaštiti ljudskih prava omogućuju učenicima razvijanje odgovornih stavova, tolerancije i suživota u različitosti.

Proučavanjem ljudskih prava omogućuje se unaprjeđivanje temeljnih načela i vrijednosti definiranih UN-ovom Općom deklaracijom o pravima čovjeka, brojnim međunarodnim dokumentima, kao i Ustavom Republike Hrvatske; promiče se osviještenost o aktualnim pitanjima i sporovima vezanima uz ljudska prava u Hrvatskoj i svijetu te se poboljšava razumijevanje ljudskih prava, sukoba i ostalih pitanja koja se u tom području javljaju. Poznavanjem ljudskih prava, osnovnih demokratskih načela i procedura zasnovanih na ostvarenju funkcioniranja pravne države, Politika i gospodarstvo omogućuje učeniku sudjelovanje u izgradnji kvalitetnijih društvenih odnosa, integraciju i uspješnu komunikaciju ne samo u europskim, već i svjetskim procesima.

Nastavni predmet omogućuje učenicima stjecanje znanja o ekonomiji/gospodarstvu kao znanosti (economics) i praksi gospodarenja dobrima (economy). Njegovo učenje i poučavanje omogućuje razvoj ekonomske pismenosti. Učenici će razumjeti i kritički promišljati o načinima raspolaganja ograničenim resursima i zadovoljenju ljudskih potreba i želja. Analizirat će i vrednovati ulogu inovativnosti, rada i proizvodnje u stvaranju osobnog i društvenog blagostanja. Razumjet će sustav tržišnog gospodarstva, razvijati poduzetnost i odgovoran odnos prema osobnim i javnim financijama. Spoznat će važnost društveno odgovornog poslovanja prema lokalnoj zajednici i širem okruženju. Poučavanje uključuje etičko promišljanje o krajnjim ljudskim ciljevima, vrijednostima i svrhama ekonomskog djelovanja.

Nastavni predmet Politika i gospodarstvo neizostavan je dio društveno-humanističkog područja kurikuluma. Razvija političku i ekonomsku pismenost koje olakšavaju razumijevanje kontinuiranih i složenih društvenih promjena. Otvoren je za nove sadržaje, metode i oblike rada. Stjecanjem znanja, razvijanjem vještina i usvajanjem stavova, učenik se priprema za aktivno i odgovorno sudjelovanje u rješavanju sadašnjih i budućih društveno-ekonomskih problema u zajednici.

B. ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI UČENJA I POUČAVANJA

Zahtjev za stjecanjem temeljnoga znanja, vještina i stavova svakoga učenika radi njegova političkoga i ekonomskoga obrazovanja te aktivnoga i odgovornoga uključivanja u proces donošenja odluka koje se tiču svakoga od njih ostvaruje se učenjem i poučavanjem Politike i gospodarstva.

Nastavni predmet Politika i gospodarstvo svakom učeniku treba omogućiti da:

usvoji znanja o obilježjima političke i ekonomske zajednice; razvije kompetencije za informirano, aktivno i odgovorno djelovanje u javnom životu lokalne, nacionalne, europske i globalne zajednice promičući ljudska prava i njegujući suživot u različitosti

upozna ustrojstvo vlasti Republike Hrvatske; njeguje domoljublje te usvaja demokratska načela i vrijednosti

spozna i razumije uloge i odgovornosti različitih razina i oblika vlasti u suvremenim društvima; načine na koje građani odgovorno i učinkovito sudjeluju u političkom i ekonomskom djelovanju u uvjetima slobode izbora i tržišne slobode te u promicanju poduzetnosti

razvije sposobnost postavljanja pitanja, kritičkog mišljenja i suočavanja s političkim i ekonomskim problemima, događajima i potencijalima u lokalnoj, državnoj, europskoj i globalnoj zajednici te sposobnost donošenja odluka za ostvarivanje vlastitoga i općega dobra.

C. KONCEPTI U ORGANIZACIJI PREDMETNOG KURIKULUMA

Složenost društvenih, političkih i ekonomskih odnosa, stalan proces promjena kojima je svijet danas izložen, globalizacija, umnožavanje kontakata među različitim kulturama i brza razmjena informacija stavljaju pred učenika izazovne zadatke razumijevanja obilježja političke i ekonomske zajednice, položaja čovjeka u njoj te aktivnoga i odgovornoga djelovanja. Organiziranje informacija, povezivanje ideja, pronalaženje uzroka i modela strukturirano je u

mehanizme za kategoriziranje, odnosno u učenje vođeno domenama/konceptima, a ne tematskim područjima. Učenje i poučavanje temeljeno na konceptima omogućuje učeniku razumijevanje događaja u društvu, procjenu odgovornosti različitih subjekata u tim događajima i pronalaženje odgovora na pitanja o politici i ekonomiji u svakodnevnom iskustvu.

Sadržaji učenja i poučavanja te ishodi nastavnog predmeta Politika i gospodarstvo strukturirani su u tri temeljne domene/koncepta:

Politička pismenost

Ekonomska pismenost

Civilno društvo

Koncepti se međusobno prožimaju u sadržajnom i funkcionalnom smislu. Pridonose razvoju konceptualnog znanja i mišljenja usmjerenog na bolje razumijevanje političke i ekonomske zajednice, jačanje osjećaja pripadnosti zajednici, mogućnosti utjecanja i participiranja u političkim procesima, skladnije integriranje te zadovoljenje potreba uz promicanje osobnog i općeg dobra zajednice. Kontekst učenja proizlazi iz prošlosti, sadašnjosti i budućnosti te iz prostora unutar i izvan Republike Hrvatske.

Koncepti doprinose iskustvenom učenju o društvenim, političkim, ekonomskim pojavama i procesima. Učenje se kontinuirano nadograđuje participativnim i suradničkim metodama poučavanja. Učenik aktivno sudjeluje u svim procesima učenja i poučavanja. Uči iz različitih izvora znanja, vježba kritičko mišljenje, uči služiti se informacijama, rješavati probleme i surađivati.

Usvajanjem znanja o političkim i ekonomskim pojmovima razvija se poštovanje vrijednosti i načela demokracije: slobode, ravnopravnosti, pravednosti, odgovornosti, solidarnosti i dr. Učenik se odgovorno ponaša u demokratskom društvu u skladu s principima održivog razvoja. Kritičkim promišljanjem o ekonomiji, učenik analizira kako pomiriti ekonomski rast i održivi razvoj, uči cijeniti vrijednosti rada i poduzetništva te shvaća njegovu važnost kao izvor blagostanja u društvu.

Očekivani odgojno-obrazovni ishodi poučavanja definirani domenama Politike i gospodarstva omogućuju postupan razvoj kompetencija komunikacije, suradnje, rješavanja problema, donošenja odluka, kreativnosti i inovativnosti, osobne i društvene odgovornosti te građanske kompetencije. Metode, oblici i načini rada omogućuju učenicima ostvarivanje afirmativnoga članstva u zajednici temeljenoga na zajedničkim vrijednostima, posebno onima povezanima s demokracijom i zaštitom ljudskih prava.

Koncept A: Politička pismenost

Učenik razumije bitne koncepte koji objašnjavaju političku zajednicu i položaj čovjeka u njoj. Istražuje i analizira djelovanje političkih sustava i organizacija te se upoznaje s vrijednostima na kojima se temelje. Kritički promišlja postojanje različitih interesa i odnosa moći unutar političke zajednice kako bi se unaprijedili politički odnosi u zajednici. Spoznaje ulogu i odgovornost vlasti i izvore njezine legitimnosti. Razlikuje privatni i javni prostor djelovanja, kritički promišlja o ulozi javnosti te o utjecaju medija na oblikovanje javnoga mnijenja. Istražuje položaj i ulogu građana u hrvatskom društvu, Europskoj uniji i svijetu. Promišlja i prosuđuje položaj Republike Hrvatske u europskim integracijama i organizacijama te u globalizacijskim procesima. Poznaje koncept vladavine prava i razumije važnost poštovanja zakona Republike Hrvatske u rješavanju društvenih, političkih i gospodarskih pitanja. Razumije nužnost poštovanja demokratskih procedura i institucija te važnost djelovanja organizacija civilnoga društva i uključivanja građana u njihov rad.

Koncept B: Ekonomska pismenost

Učenik razumije ideje koje objašnjavaju ekonomsku zajednicu i položaj čovjeka u njoj. Upoznaje djelovanje ekonomskih sustava i organizacija. Analizira izvore ekonomske aktivnosti, spoznaje kako ljudi pristupaju, koriste i upravljaju resursima na temelju političkih odluka. Razumije značaj inovativnosti, ekonomskih procesa (proizvodnje, raspodjele, razmjene i potrošnje) i ulogu rada u stvaranju što više razine osobnog i društvenog blagostanja. Upoznaje osnove financijskog sustava države i njegovu važnost za cjelokupni gospodarski i društveni razvoj zajednice. Razumije važnost odgovornoga upravljanja financijama. Uči se poduzetnosti u prepoznavanju, zaštiti i razvoju vlastitog i zajedničkog dobra u neposrednoj okolini, nacionalnom gospodarstvu i globalnoj zajednici. Kritički promišlja o složenosti promjena kojima je svijet danas izložen uspostavljanjem globalne ekonomije. Promišlja i spoznaje da se razvojem globalno konkurentnih znanja i tehnologija uspostavlja globalno tržište, dolazi do preraspodjele moći i položaja nacionalnih ekonomija te novih izazova ekonomije u sklopu održivoga gospodarskog razvoja. Ekonomska pismenost je preduvjet za donošenje racionalnih gospodarskih i političkih odluka i pojedinca i društva.

Koncept C: Civilno društvo

Učenik se upoznaje s političkim i ekonomskim perspektivama za aktivan i odgovoran izbor političke i ekonomske opcije. Osvještavanjem svojih potencijala i potencijala lokalne zajednice, učenik kritički promišlja, analizira političke i ekonomske pojave i procese te oblikuje vlastite stavove. Razvija participacijske vještine koje omogućavaju utjecaj na donošenje političkih odluka, sposobnost za suradnju s drugima kako bi ostvarili zajedničke ciljeve, sposobnost za djelovanje

u grupi i njezino održavanje te sposobnost zagovaranja i pregovaranja. Razumije da građani udruživanjem s drugim građanima i zajedničkim djelovanjem povećavaju svoju socijalnu moć i mogući utjecaj na političke procese. Zauzima se i participira u djelovanju organizacija civilnoga društva. Angažira se na ostvarivanju suradnje s institucijama vlasti u lokalnoj i nacionalnoj zajednici te na europskoj razini radi postizanja dobrobiti zajednice i općeg dobra. Upoznaje se s ekonomskim mogućnostima lokalne zajednice i države, kritički promišlja o ulaganjima, financijskim planovima, poduzetničkim inicijativama i ljudskim potencijalima u ostvarivanju blagostanja zajednice. Usvaja znanja i razvija sposobnosti zaštite ljudskih prava te aktivnim sudjelovanjem u razvoju demokratskih odnosa, pravde i mirotvorstva, ravnopravnosti i vladavine prava jača demokratsku političku kulturu. Povećava informacijsku pismenost i suradnju te se upoznaje s mogućnostima virtualnog prostora za političko i ekonomsko djelovanje i odgovorno se njime koristi.

D. ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI I RAZINE USVOJENOSTI ISHODA PO KONCEPTIMA

Odgojno-obrazovni ishodi i razine usvojenosti jednako su definirani za sve srednjoškolske programe obrazovanja sukladno kurikulumom planiranom broju sati. U srednjoškolskim kurikulumima u kojima je planirano više od jednog sata nastave tjedno učitelj može ovisno o potencijalima i/ili interesima učenika produbiti/ili proširiti učenje i poučavanje preporukama za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda.

U tablicama su odgojno-obrazovni ishodi učenja i poučavanja Politike i gospodarstva označeni dvoslovnom kraticom PG, zatim oznakom domene, primjerice A, te brojčanom oznakom ishoda unutar određene domene.

U tablicama se nalazi opis razine »dobar« usvojenosti (ostvarenosti) odgojno-obrazovnih ishoda, a detaljan opis svih četiriju razina – zadovoljavajuća, dobra, vrlo dobra i iznimna – naći će se u metodičkome priručnik

<table>
<tr><th colspan="3">Koncept A. Politička pismenost</th></tr>
<tr><td>odgojno-obrazovni ishodi</td><td>razrada ishoda</td><td>odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda</td></tr>
<tr><td>PG A.1
Učenik argumentirano objašnjava obilježja političke zajednice i položaj građana u njoj.</td><td>Prepoznaje i opisuje politiku kao racionalnu djelatnost uređenja zajednice i javnih odnosa.
Navodi i objašnjava političke subjekte i procese.
Analizira politički sustav; uspoređuje različite vrste političkih sustava i oblike državnog uređenja.
Propituje zaštitu ljudskih prava u političkoj zajednici.
Uspoređuje različite izvore informacija i propituje utjecaj medija na oblikovanje javnog mnijenja i javnih politika.</td><td>Uspoređuje političke subjekte i procese te razlikuje oblike državnog uređenja i vrste političkih sustava.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
ishodi će se ostvarivati kroz sadržaje iz dostupnih i relevantnih izvora znanja kao što su stručna politološka i ekonomska literatura, izvorni tekstovi (npr. Ustav RH i drugi zakoni, pravilnici i dokumenti važeći za Republiku Hrvatsku, EU i ostale zemlje svijeta), stručni radovi, propisani udžbenici, metodološki priručnici, digitalni obrazovni sadržaji, na primjer, video konferencije (TED talks i sl.), znanstveni portali (Hrčak – portal znanstvenih časopisa RH i dr.).</td></tr>
<tr><td colspan="3">Preporuke za ostvarivanje ishoda:
preporuča se upotreba različitih aktivnosti, tehnika i oblika rada i suvremenih nastavnih metoda koje potiču istraživački duh, kreativnost, samostalnost, razvoj komunikacijskih vještina, kritičko promišljanje i motiviraju na aktivno sudjelovanje u političkom životu, na primjer, samostalno istraživanje zadane ili izabrane teme, pisanje eseja, izrada plakata, računalnih prezentacija i multimedijskih/digitalnih sadržaja, mini istraživanja, diskusije, debate, predavanja, intervjui, simulacije, projektni rad (individualni i grupni), učeničke mape, film, terenska nastava i dr. Pored navedenog preporuča se rabiti pristupe koji u središte stavljaju učenika, njegovo iskustvo i sposobnosti.</td></tr>
<tr><td>PG A. 2
Učenik analizira različite strukture vlasti i koncept vladavine prava.</td><td>Imenuje institucije vlasti i objašnjava njihove nadležnosti.
Istražuje načelo diobe i načelo legitimnosti vlasti.
Analizira političke izborne procese.
Navodeći primjere, objašnjava koncept vladavine prava.
Analizira pravnu, društvenu i moralnu odgovornost vlasti i građana u jačanju pravne države.</td><td>Objašnjava načelo diobe vlasti i načelo legitimnosti, uspoređuje nadležnosti institucija vlasti i navodi sastavnice izbornog procesa.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:
ishodi će se ostvarivati kroz sadržaje iz dostupnih i relevantnih izvora znanja kao što su stručna politološka i ekonomska literatura, izvorni tekstovi (npr. Ustav RH i drugi zakoni, pravilnici i dokumenti važeći za Republiku Hrvatsku,EU i ostale zemlje svijeta), stručni radovi, propisani udžbenici, metodološki priručnici, digitalni obrazovni sadržaji, na primjer, video konferencije (TED talks i sl.), znanstveni portali (Hrčak – portal znanstvenih časopisa RH i dr.).</td></tr>
<tr><td colspan="3">Preporuke za ostvarivanje ishoda:
preporuča se upotreba različitih aktivnosti, tehnika i oblika rada i suvremenih nastavnih metoda koje potiču istraživački duh, kreativnost, samostalnost, razvoj komunikacijskih vještina, kritičnost i motiviraju na aktivno sudjelovanje u političkom životu, na primjer: samostalno istraživanje zadane ili izabrane teme, pisanje eseja, izrada plakata, računalnih prezentacija i multimedijskih/digitalnih sadržaja, mini istraživanja, diskusije, debate, predavanja, intervjui, simulacije, projektni rad (individualni i grupni), učeničke mape, film, terenska nastava i dr. Pored navedenog preporuča se rabiti pristupe koji u središte stavljaju učenika, njegovo iskustvo i sposobnosti.</td></tr>
<tr><th colspan="3">Koncept B. Ekonomska pismenost</th></tr>
<tr><td>odgojno-obrazovni ishodi</td><td>razrada ishoda</td><td>odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda</td></tr>
</table>